

Vastasyntynyt gnu vasikka emoineen Ngorongorossa. Kuva: Olli Marttila.

Mika Gissler ja Reija Klemetti

Virostako mallia Suomen hedelmällisyyden parantamiseksi?

Syntyneiden lasten määrä Suomessa vähenee vähenemistään ja lähestyy keski- ja eteläeurooppalaisia lukuja. Niin toteutuneet lasten määrät kuin lapsilukutoiveetkin ovat pienentyneet. Yhä useampi nuori aikuinen on epävarma, haluaako yhtään lasta. Sen sijaan Virossa kokonaishedelmällisyys on kasvanut ja ollut Suomea suurempi vuodesta 2016 lähtien. Erityisesti tukea saavat suurilapsiset perheet. Etuisuudet suosivat myös suurituloisia virolaisia. Lapsettomuushoitoihin satsataan enemmän kuin Suomessa. Antti Rinteen hallituksen tavoite on luoda hallituskautet ylittävä ja eri hallinnonalat yhdistävä lapsi- ja perhe- myönteisen Suomen visio. Seksuaali- ja lisääntymisoikeuksiin kuuluu oikeus päättää lasten lukumäärästä ja niiden saamisen ajoituksesta. Samalla on tiedostettava, ettei toive lapsesta aina toteudu. Hedelmällisyys laskee iän myötä, eivätkä parhaimmatkaan lapsettomuushoidot takaa lapsen saamista.

Suomessa kokonaishedelmällisyysluku on ollut alle väestön uusiutumistason eli 2,1 vuodesta 1969 alkaen. Vuosittainen vaihtelu on ollut varsin pientä viimeiset vuosikymmenet. Syntyneiden määrä on noudattanut talouden trendejä noin puolen-toista vuoden viipymällä: nousukaudella lasten määrä vähenee ja laskukaudella lisääntyy. Sen sijaan lapsiperheiden etuisuuksien parantamisella ei ole ollut suurta vaikutusta syntyneiden lasten kokonaismäärään.

1990-luvun laman aikana synnytyksiä oli jopa yli 66 000 ja kokonaishedelmällisyysluku 1,85 vuosina 1992 ja 1994. Samoin 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen talouskriisin jälkeen synnytyksiä oli taas aiempia vuosia enemmän, ja vuoden 2010 kokonaishedelmällisyysluku oli 1,87 eli suurempi kuin kertaakaan sitten 1970-luvun.

Vuoden 2010 jälkeen syntyneiden määrä on vähentynyt vuosi vuodelta (**KUVA 1**). Vuonna 2018 synnytyksiä oli enää 46 000, ja vuoden 2019 yhdeksän ensimmäisen kuukauden perusteella lukumäärä vähenee tästäkin lähes viidellä prosentilla. Kokonaishedelmällisyysluku näyttää laskevan selvästi alle 1,4:n vuonna 2019.

Ruotsia äidinkielenään puhuvilla kokonaishedelmällisyysluku (1,6) on suurempi kuin suomenkielisillä (1,4). Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvilla on suurin hedelmällisyys (1,8), mutta heilläkin trendi on ollut vähenevä jo 1990-luvulta lähtien.

Lapsikato on käynyt kaikilla alle 40-vuotiailla. Teinisynnytysten puolittumisesta vuodesta 2010 vuoteen 2018 ei varmaan kukaan sure, mutta vanhemmissa ikäryhmissä luvut ovat karuja: 20–24-vuotiailla naisten lukumäärään suhteutettuna synnytykset ovat vähenneet runsaalla kolmanneksella, 25–29-vuotiailla lähes kolmanneksella, 30–34-vuotiailla viidenneksellä ja 35–39-vuotiailla kymmenyksellä. Vaikka 40 vuotta täyttäneillä synnyttäneisyys on kasvanut kymmenyksellä, on sen vaikutus kaikkien syntyneiden lasten määrään vähäinen.

Syntyvyys väheni neljänneksellä vuosina 2010–2018. Suurinta väheneminen on ollut Etelä-Karjalan ja Lapin maakunnissa (30 %) ja pienintä Keski-Pohjanmaan maakunnassa (19 %) ja Ahvenanmaalla (11 %). Kaikissa maakunnissa ollaan jo alle väestön uusiutumistason, eivätkä edes Keski-Pohjanmaa (1,92) ja Pohjois-Pohjanmaa (1,70) yllä siihen. Etelä-

Kurnutusta ja kutua sammakkolammessa. Kuva: Olli Saksela

Karjalassa ja Uudellamaalla kokonaishedelmällisyysluku on vain 1,33.

Vastaavia lukuja on tilastoitu jo pitkään Keski- ja Etelä-Euroopassa. Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan kuviteltiin olevan immuuni pienelle hedelmällisyydelle, koska lasten saamista ja kasvattamista tuetaan erilaisin etuisuuksin ja maksuttomin tai reilusti subventoiduin palveluin. Itse asiassa kaikissa Pohjoismaissa kokonaishedelmällisyysluku on laskenut 2010-luvulla. Suomen ohella vähenys on ollut merkittävää Islannissa (–22 %) ja Norjassa (–20 %). Vuoden 2018 kokonaishedelmällisyysluvut olivat suuremmat Ruotsissa, Islannissa ja Tanskassa (1,71–1,75) kuin Norjassa (1,56) tai Suomessa (1,41). Ruotsissa ja Tanskassa maahanmuuttajat ja heidän muuta väestöä suurempi hedelmällisyytensä selittävät tilannetta. Norjassa lasten saamisen ei luulisi olevan rahasta kiinni. Myös norjalaiset tutkijat ovat olleet ymmällään kehityksestä, ja siellä onkin käynnistynyt monia tutkimushankkeita selittämään vauvakatoa.

Väestöliiton tekemien perhebarometrien mukaan suomalaisten lapsilukutoiveet ovat pienentyneet (1,2).

Vapaaehtoisesti lapsettomiksi luokitellaan yleisesti ne, jotka ilmoittavat omaksi lapsilukuihanteekseen nollan ja joilla ei ole omia lapsia. Yleensä kyselytutkimuksissa heidän osuutensa on ollut pieni: 1,5–4 % vastaajista. Vuosien 2015 ja 2018 Perhebarometrissa osuus oli kuitenkin jo 12 %, eikä miesten ja naisten välillä ollut eroa. Lapsettomista 20–29-vuotiaista joka neljäs piti ihanteenaan nollaa lasta (2).

Vapaaehtoinen lapsettomuus on lisääntynyt selvästi, etenkin miehillä, kaupungissa asuvilla ja pienituloisilla. Pienempi toivottu lapsiluku näyttäisi heijastavan enemmän ulkoisten puitteiden sanelemia ehtoja ja vanhemmuuteen liitettyä suurta vastuuta kuin pienten perheiden kulttuurista trendiä tai sen kulttuurillista hyväksyntää. Sukupuolesta ja koulutustasosta riippumatta lastenhankinnan edellytyksinä ovat elämäntilanteen vakaus, oma kypsyys ja toimiva parisuhde. Tämä johtaa lasten saamisen siirtymiseen, kun lapsia aletaan suunnitella vasta silloin, kun opinnot ovat päättyneet ja takana on muutaman vuoden työkokemus (1).

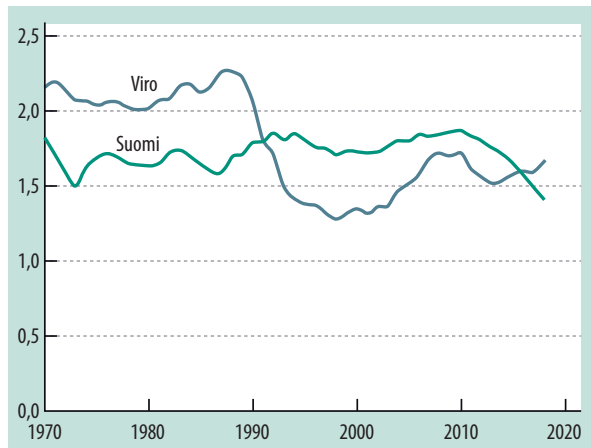
Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen mukaan korkeakouluopiskelijoista yhä harvempi toivoo lapsia ja yhä useampi on epä-

varma siitä, haluaako lapsia lainkaan. Vuoden 2016 kyselyn mukaan kolmannes naisopiskelijoista ja miesopiskelijoista lähes 40 % oli epävarmoja asiasta (3). Naisopiskelijoilla tärkein syy olla toivomatta lapsia oli pysynyt samana kuin aiemminkin: kesken-eräiset opinnot. Miesopiskelijoilla haluttomuus sitoutua pieniin lapsiin oli yleisimmin mainittu hyvin tärkeäksi – hieman useammin kuin kesken-eräiset opinnot. Naisilla haluttomuus sitoutua pieniin lapsiin oli noussut aiemmasta poiketen toiseksi yleisim-
mäksi syyksi. Kolmanneksi yleisin syy naisopiskelijoilla olivat muut kiinnostavat asiat ja miesopiskelijoilla sopivan kumppanin puute.

Entä sitten eteläinen naapurimme Viro?

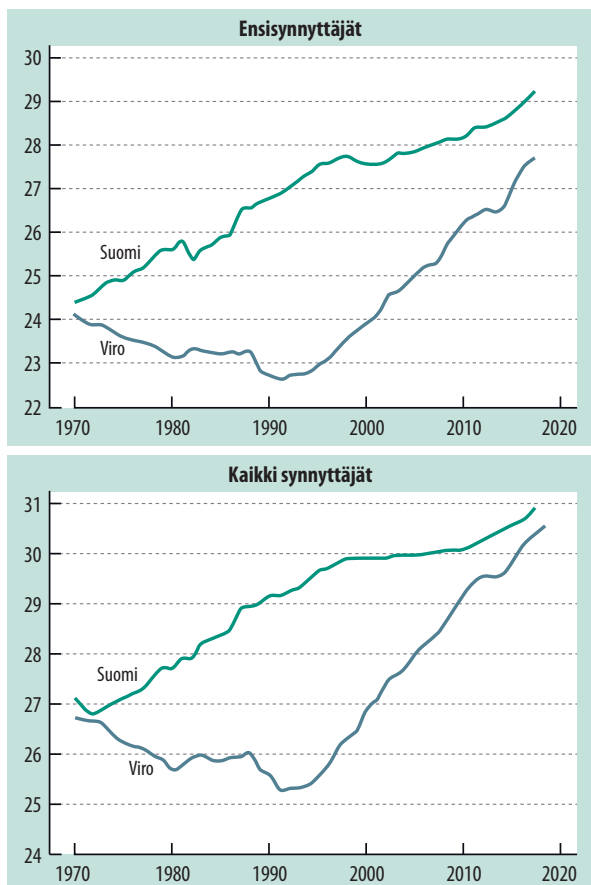
Vastasyntyneiden terveys parani nopeasti Virossa 1990-luvun alusta alkaen (4–6). Muutenkin synnytysten hoitaminen länsimaalaistui nopeasti ja esimerkiksi keisarileikkauksia tehdään nykyisin Virossa enemmän kuin Suomessa (7).

Virossa kokonaishedelmällisyys ylitti selvästi uusiutumistason aina vuoteen 1990 asti. Maan itsenäistyminen uudelleen ja markkinatalouteen siirtyminen näkyi myös lasten saamisen siirtymisenä, joten kokonaishedelmällisyys pieneni nopeasti 1990-luvulla (KUVA 1). Vuonna 1991 ensisynnyttäjien keski-ikä oli Virossa 22,6 vuotta ja kaikkien synnyttäjien keski-ikä 25,3 vuotta. Vuonna 2005 olivat ensisynnyttäjät jo 25-vuotiaita ja kaikkien synnyttäjien keski-ikä oli noussut 28 vuoteen (KUVA 2). Suomessa nämä rajapyykit oli ohitettu jo vuonna 1976 ensisynnyttäjien ja vuonna 1983 kaikkien synnyttäjien osalta. Virossa erityisesti naisten koulutus on ollut yhteydessä lasten saamisen siirtymiseen (8).

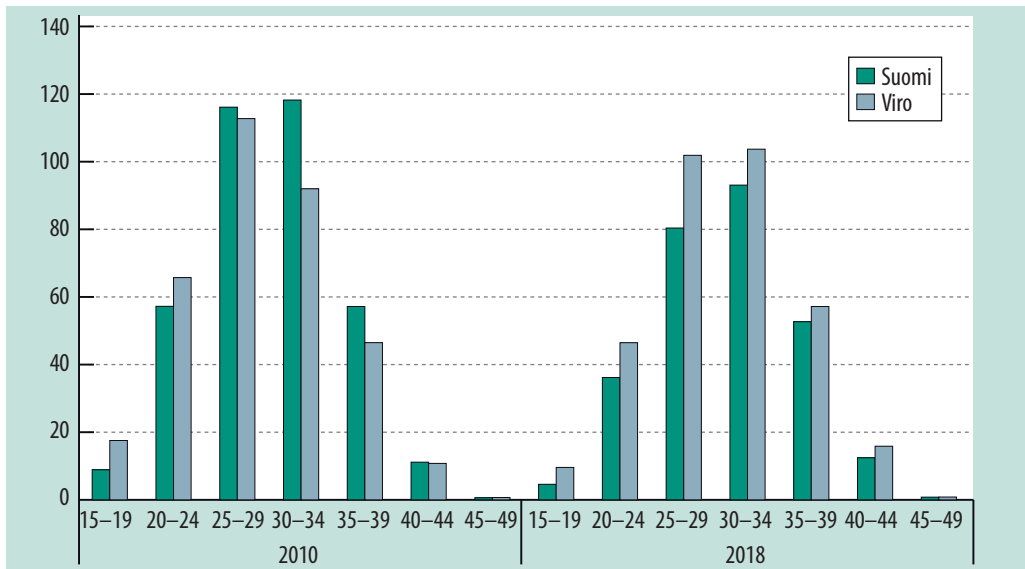

KUVA 1. Kokonaishedelmällisyysluku¹ Suomessa ja Virossa vuodesta 1970 (lähde: Suomen ja Viron Tilastokeskukset).

¹ Kokonaishedelmällisyysluku kertoo, kuinka monta lasta nainen keskimäärin synnyttäisi hedelmällisen kautensa aikana nykyisen hedelmällisyyden vallitessa. Luku saadaan laskemalla yhteen yhdelle ikävuodelle lasketut hedelmällisyysluvut.

KUVA 2. Ensisynnyttäjien ja kaikkien synnyttäjien keski-ikä Suomessa ja Virossa vuodesta 1970, vuotta (lähde: Suomen ja Viron Tilastokeskukset sekä THL).

KUVA 1. Ikäryhmäkohtaiset hedelmällisyyysluvut Suomessa ja Virossa 2010 ja 2018.

Nopean laskun jälkeen syntyneiden määrä lisäntyi 1990-luvun puolivälin jälkeen. Tähän vaikuttivat universaalien sosiaalietuuksien käyttöönotto, talouden paranemien sekä päätökset pyrkiä Naton ja EU:n jäseniksi. Viron kokonaishedelmällisyys nousi jo yli 1,5:n vuonna 2005 ja oli vakaa vuoden 2012 talouskriisin aiheuttamaa notkahdusta lukuun ottamatta. Vuodesta 2016 lähtien luku on ollut suurempi kuin Suomessa (**KUVA 1**). Vuonna 2018 Viron luvut ovat kaikissa ikäryhmissä Suomea suurempia: virolaisten 20–29-vuotiaiden syntyvyys oli lähes 30 % suurempi kuin Suomessa ja 30–39-vuotiailla hiukan yli 10 % suurempi vuonna 2018 (**KUVA 3**). Merkillepantavaa on myös se, että erot ovat suhteellisesti suuria myös 40 vuotta täyttäneillä.

Lasten järjestysluvun mukaan Suomessa ja Virossa hiukan yli 40 % syntyneistä lapsista on ensisynnyttäjien lapsia. Virossa on Suomea enemmän toisia lapsia (37 % ja 34 %) ja kolmansia lapsia (17 % ja 15 %), mutta Suomessa on enemmän suuria perheitä. Vähintään kolme sisarusta oli 6 %:lla virolaisista, mutta 10 %:lla suomalaisista lapsista. Virossa tosin nähtiin kolmansien lasten yleistymisen vuoden 2017 jälkeen, kun lapsilisien maksamisessa käytetty suurperheen määritelmä muutettiin neljästä lapsesta kolmeen lapseen.

Lapsettomia on Suomessa ollut tavallisesti enemmän kuin muualla Pohjolassa, kun taas Virossa osuudet ovat samalla tasolla kuin muissa Pohjoismaissa. Esimerkiksi 2010-luvun alussa 40–44-vuotiaista suomalaisnaisista lapsettomia oli 19,9 %, kun osuus Virossa oli vain 10,2 %. Kummassakin maassa tuetaan tahattomasti lapsettomia julkisin lapsettomuushoidoin. Virossa julkinen terveydenhuolto kattaa kaikkien alle 40-vuotiaiden hedelmöityshoidot ilman rajoituksia, kun Suomessa alle 40-vuotiaiden hoidot rajoitetaan yleensä kolmeen tai neljään kiertoon. Jo vuonna 2012 Virossa yli 3 % synnytykseen päätyneistä raskauksista oli saanut alkunsa hedelmöityshoidoilla, kun Suomessa osuus ylittyi vasta vuonna 2016.

Etuisuudet

Viro on parantanut omia lapsen saamiseen liittyviä etuisuuksiaan. Vuonna 2019 synnytyksen yhteydessä saatavat rahalliset korvaukset ovat Suomea paremmat, joskaan eivät yhtä arvokkaat kuin äitiyspakkauksemme (**TAULUKKO**). Tätä suomalaista innovaatiota Virossa ei ole.

Lapsilisät ovat Virossa Suomea pienemmät, mutta erityisesti monilapsisia perheitä tuetaan Virossa avokätisemmin jo kolmannesta lapsesta alkaen. Kolmilapsinen perhe saa ylimääräistä

lapsilisää 300 euroa ja seitsenlapsinen perhe lapsilisää 400 euroa lapsikohtaisten lisien päälle. Lisäksi kolmosperheet saavat tuhannen euron lapsilisää ensimmäiset puolitoista vuotta. Etuisuuksissa on huomioitava maiden välinen palkkaero. Eurostatin mukaan kuukausipalkka on Suomessa kolminkertainen Virossa nähden (9). Ostovoima huomioidenkin ero on 50 %: Virossa keskimääräisen kotitalouden nettotulot henkeä kohti ovat 1 675 euroa ja Suomessa 2 531 euroa kuukaudessa (10).

Viron lastenhoitotuki oli pitkään samalla tasolla kuin neljännesvuosisata sitten: alle kolmivuotiaasta maksettiin 38,36 euroa/lapsi ja 3–8-vuotiaasta 19,18 euroa/lapsi. Etuisuus lopetettiin sen pienuuden takia kokonaan 1.9.2019. Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaata koskevat etuisuudet ovat ansiosidonnaisia niin Suomessa kuin Virossakin. Kumpikin järjestelmä suosii suurituloisia. Viron tuet ovat mittavat siihen asti, kun lapsi on 1,5-vuotias. Tämän jälkeen kuntien on järjestettävä päivähoito lapsen seitsemään ikävuoteen asti. Subjekttiivinen oikeus päivähoitoon on vasta kolmevuotiaalla. OECD:n tilastojen mukaan varhaiskasvatuksessa on 29 % virolaisista alle kolmivuotiaista ja 31 % suomalaisista (11). Tämän jälkeen Viron osuudet ovat selvästi Suomea suuremmat. Kolmivuotiaalla lapsilla osuudet ovat 91 % ja 79 %, ja viisivuotiaallakin ero on edelleen merkittävä: 93 % ja 85 %. Esikoulu alkaa Suomessa kuusi- vuotiaana ja koulu seitsenvuotiaana. Virossa koulunsa aloittavat ensimmäinen lokakuuta seitsemän vuotta täyttäneet lapset.

Päivähoidon saaminen Virossa ei välttämättä ole helppoa. Osittain tämän vuoksi vähintään yhden lapsen äidit ovat työelämässä harvemmin Virossa (65,5 %) kuin Suomessa (73,6 %). Suurin osa työssäkäyvistä on kokopäivätoisissa, sillä osa-aikaista työtä tekee vain 12 % virolaisista ja 14 % suomalaista lapsiperheen äideistä (9).

Miten Antti Rinteen hallitus ottaa kantaa alenevaan syntyyvyyteen?

Hallitusohjelman mukaan ”alhainen syntyvyys, väestön ikääntyminen, lapsiperheköyhyys ja ylisukupolvinen syrjäytyminen haastavat yhteiskuntaamme” (12).

TAULUKKO 1. Kooste Viron ja Suomen lasten saamiseen liittyvistä etuisuuksista.

	Viro	Suomi
Syntymän yhteydessä		
Yksisikiöiset	320 euroa	Äitiyspakkaus tai 170 euroa
Kaksoiset	640 euroa	2 * (äitiyspakkaus tai 170 euroa)
Kolmoset	3 000 euroa	3 * (äitiyspakkaus tai 170 euroa)
Äitiys-/isyys-päiväraha	540–3 319,80 euroa	minimi 696,50 euroa, ansiosidonnainen
Lapsilisä kuussa		
Ensimmäisestä lapsesta	60 euroa	94,88 euroa
Toisesta lapsesta	60 euroa	104,84 euroa
Kolmannesta lapsesta	100 euroa	133,79 euroa
Neljännestä lapsesta	100 euroa	153,24 euroa
Sitä seuraavasta lapsesta	100 euroa	172,69 euroa
Yksinhuoltajakorotus	19,18 euroa/lapsi	53,30 euroa/lapsi
Kolmosten perhe 0–17 kk	1 000 euroa/perhe	–
Perheessä 3–6 lasta	300 euroa/perhe	–
Perheessä vähintään 7 lasta	400 euroa/perhe	–
Lastenhoitotuki lasta kohti (31.8.2019 asti)		
0–2-vuotias	38,36 euroa/lapsi	–
3–8-vuotias	19,18 euroa/lapsi	–
Kotihoidon tuki	–	338,34 euroa/lapsi + 101,29 euroa/0–2-vuotias lapsi ja 65,09 euroa 3–6-vuotias lapsi + 181,07 euron ansiosidonnainen riippuva hoitolisä
Yksityisen hoidon tuki	–	63,38 + 172,25 euroa + 144,85 euron ansiosidonnainen riippuva hoitolisä sekä mahdollinen kuntalisä (varhaiskasvatuksessa alle 20 tuntia viikossa oleville puolittettuna)
Joustava kotihoidontuki	–	160,80–241,19 euroa
Osittainen hoitoraha	–	96,89 euroa

Ydinasiat

- » Suomessa syntyneiden lasten määrä väheni neljänneksellä vuosina 2010–2018.
- » Virossa kokonaishedelmällisyysluku on ollut Suomea suurempo vuodesta 2016 alkaen.
- » Virossa lapsiperheiden etuisuuksia on parannettu, erityisesti suurilapsisia ja hyvätuloisia perheitä suosien.
- » Lapsen saaminen ei ole itsestäänselvyys: joka viides suomalaisnainen ja joka kahdeksas suomalaismies on kokenut taha-tonta lapsettomuutta.
- » Nuorten aikuisten olisi hyvä olla tietoisia hedelmällisyyden laskusta iän myötä.

Suoranaista vastausta ongelmien ratkaisemiseksi hallitusohjelma ei anna, mutta seksuaali- ja lisääntymisterveys on nostettu esille myönteisessä valossa useammassakin kohdassa.

Raskaussyrjintää ehkäistään ja lainsäädäntöä täsmennetään siten, etteivät raskaus ja perhevapaa käyttö vaikuttaisi määräaikaisen työsuhteen jatkumiseen. Juha Sipilän hallituksen kesken jäänyt perhevapaiden uudistus on nostettu esille ja Antti Rinteen hallituksen tavoitteena on toteuttaa yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa kunnianhimoinen ja perheiden hyvinvointia tukeva perhevapaa-uudistus.

Hallitus käynnistää parlamentaarisen komitea- ja valmiste- luvun kansallisen, YK:n lapsenoikeuksien sopimukseen perustuvan lapsistrategian luomiseksi sekä sitoutuu arvioimaan päätösten lapsivaikutuksia, edistämään lapsibudjetointia, lasten hyvinvoinnin tietopohjan vahvistamista sekä lasten ja nuorten osallisuutta. Lapsistrategia on suoraa jatkoa aiemmin vuonna 2019 julkaistulle valtioneuvoston raportille (13), joka nosti esille viisi ydinaluetta: 1) lapsilla ja nuorilla on turvallisia aikuisia, ja perheiden arki sujuu, 2) lapset ja nuoret kohdataan arvostavasti ja osallistavasti, 3) kasvun ja oppimisen polku on yksilöllinen, 4) turvallisuutta tukevat palvelut tuodaan lähelle ja 5) terveyttä tukevat palvelut ovat helposti saavutettavia.

Suoraan hedelmällisyyteen liittyvät myös tahattomasti lapsettomien perheellistymistoi- veiden tukeminen eri keinoin ja hedelmöityshoitojen yhdenvertaisen saatavuuden tukeminen. Lisäksi vahvistetaan seksuaalikasvatusta ja toteutetaan valtakunnallinen kokeilu maksuttomasta ehkäisystä alle 25-vuotiaille. Nämä edistä- vät seksuaali- ja lisääntymisterveyttä vuosien 2014–2020 kansallisen toimintaohjelman mu- kaisesti (14).

Viro ei ole ainoa naapurimaamme, jossa väestökehitys on huolestuttanut. Väestö- kriisin kohdanneessa itäisessä naapurimaassamme Venäjällä vähintään kahden lapsen perhe saa asun- tolainaan korkokaton (6 %) ja valtio maksaa korkojen erotuksen lapsiperheille korkeintaan viideksi vuodeksi (15). Kolmannen lapsen myö- tä perhe saa reilun 6 100 euron verottoman ker- takorvauksen asuntolainan lyhentämiseen. Äi- tiysraha on 6 200 euroa toisesta lapsesta alkaen, ja suunnitteella on samansuuruinen isyysraha kolmannelta lapsesta alkaen. Rahan saa vain, jos vanhemmat ovat avioliitossa ja lapset ovat syn- tyneet ja heidät kasvatetaan samassa perheessä. Yhteen laskettuna 12 300 euroa vastaa kahden venäläisen keskimääräisiä vuosituloja. Näin avo- kätiseen tukeen Suomessa ei liene varaa, mutta muille maille tämänsuuruisten etuisuuksien viesti on selvä: lapsia halutaan lisää.

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden yksi pää- periaatteista on, että kaikilla on oikeus päättää, haluavatko lapsia ja jos haluavat, kuinka monta ja milloin. Jokaisella on myös oikeus muuttaa mielipidettään. Toisaalta kaikkien on oltava tietoisia siitä, ettei toive lapsesta aina toteudu. Niin naisten kuin miestenkin hedelmällisyys laskee iän myötä, eivätkä parhaimmalkaan lap- settomuushoidot takaa lapsen saamista. FinTer- veys 2017 -tutkimuksen mukaan runsas 20 % 30–49-vuotiaista suomalaisista naisista ja 12 % samanikäisistä suomalaismiehestä on kokenut lapsettomuutta (16). Heistä kaksi kolmesta oli ollut lapsettomuutta koskevissa tutkimuksissa tai hoidossa.

Lopuksi

Nykyinen pääministeri on oppinut kantapään kautta, ettei lapsia hankita talkoilla. Päätöksen

tekevät lasta toivovat pariskunnat, lapsiperheet ja yksin lapsen hankkivat. Hallituksen kunnianhimoinen tavoite luoda hallituskaudet ylittävä ja eri hallinnonalat yhdistävä lapsi- ja perhemyönteisen Suomen visio lienee parasta, mitä poliitikot postmodernissa yhteiskunnassa voivat luvata. Vaikkei lapsiperheiden merkittävään etuisuuksien korotuksiin olisikaan varaa, ei lapsiperheiden tulojen vähentäminen ole oikea keino. Lapsimyönteisyyttä edistää myös palveluiden, erityisesti varhaiskasvatuksen eli päiväkotipaikkojen saatavuus läheltä kotia tai opiskelu- tai työpaikkaa. Kolmas seikka on viestintä: kerrotaanko myönteisesti vai kielteisesti lapsista, vanhemmuudesta ja lapsiperheiden arjesta. Näilläkin on vaikutuksensa lapsilukutoiveiden toteutumisessa. Suomessa yliopistosta valmistuvat ovat selvästi vanhempia kuin OECD-maissa (17) ja yliopisto-opintojen aloitusikä on vain kohonnut (18). Vain harva ammattikorkeakoulu- tai yliopisto-opiskelijoista on per-

heellistynyt: joka kymmenennellä ammattikorkeakoulussa opiskelevalla ja joka kahdennella kymmenennellä yliopistossa opiskelevalla on vähintään yksi lapsi (3). Myös opiskelijoiden mahdollisuus perustaa perhe niin halutessaan jo opiskeluaikana pitäisi turvata. ■

* * *

Kiitämme Marit Rebasta (Tallinnan teknillinen korkeakoulu), Piret Veerusta (Terveyden kehittämisen laitos) sekä Kaire Sildveria ja Katrin Langea (Tarton yliopisto) Viron syntymä- ja väestötilastoista sekä sosiaalitutkimuksia koskevasta informaatiosta ja niiden tulkinnoista sekä Venla Bergiä (Helsingin yliopisto/Väestöliitto) Suomea koskevasta lapsenhankinnan vähenemisestä koskevasta tutkimustuloksista.

MIKA GISSLER, professori

THL, Karoliininen instituutti, Tukholma ja Lastenpsykiatrian tutkimuskeskus, Turun yliopisto

REIJA KLEMETTI, dosentti

THL

KIRJALLISUUTTA

1. Rotkirch A, Tammisalo K, Miettinen A, Berg, V. Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista. Katsauksia E51. Helsinki: Väestöliitto 2017.
2. Berg V. Suomalaiset haluavat nykyään vähemmän lapsia kuin ennen. Touko 2018 Tietovuoto. Väestöliitto: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tietovuodot/touko-2018-tietovuoto/.
3. Kunttu K, Pesonen T, Saari J. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2016. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 48. Helsinki: Arkmedia Oy, 2017.
4. Gissler M, Karro H, Tellmann A, Hemminki E. Births in Estonia and Finland - Convergent differences? BJOG 2000;107:179–85.
5. Gissler M, Karro H, Tellmann A ym. Raskaus, synnytys ja vastasyntyneen terveys Virossa ja Suomessa 1990-luvulla. Suomen Lääkäril 2000;55:1255–8.
6. Rohdmetts A, Karro H, Baburin A, ym. Eesti sünnitusabi suundumused 1992–2001. Eesti Arst 2003;82:234–8.
7. Gissler M, Raussi-Lehto E, Kalam-Salmiinen L, Hemminki E. Raskaudet ja synnytykset Suomessa ja Virossa 1997–2011. Duodecim 2014;130:1173–81.
8. Regushevskaya E, Hemminki E, Klemetti R ym. Postponing Births – Comparing Reasons among Women in St Petersburg, Estonia and Finland. Finnish Yearbook of Population Research 2014;48,127–45.
9. Eurostat: Labour market database: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market/earnings/database>.
10. OECD (2019), Household disposable income (indicator). doi: 10.1787/dd50eddd-en.
11. OECD Family Database: <http://www.oecd.org/social/database.htm>.
12. Valtioneuvosto. Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019 OSALLISTAVA JA OSAAVA SUOMI – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:23, s. 145. Helsinki 2019. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161662>.
13. Valtioneuvosto. Lapsen aika. Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:4. Helsinki 2019. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161441>.
14. Klemetti R, Raussi-Lehto E. Edistä, ehkäise, vaikuta – Seksuuoli- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020. THL Opas 33. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino, 2013.
15. Uber M. Venäjä kannustaa rahalla lisääntymään. Suomen Kuvalehti 23/2019.
16. Koponen P, Borodulin K, Lundqvist A, Sääksjärvi K, Koskinen S (toim.): Terveystoimintakyky ja hyvinvointi Suomessa – FinTerveys 2017 -tutkimus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 4/2018. Helsinki 2012.
17. OECD: Education at a Glance. <http://www.oecd.org/education/education-at-a-glance-2018-data-and-methodology.htm>
18. Jukka Haapamäki: Korkeakoulujen aloittajien ikäjakautuma. Vipunen: <https://tilastoneuvos.vipunen.fi/2018/10/15/korkeakoulujen-aloittajien-ikajakauma/>.

MIKA GISSLER (FT, VTM) on THL:n tutkimusprofessori, vieraileva professori Karoliinisessa instituutissa ja Oulun yliopiston dosentti. Hän on työskennellyt lisääntymiskysymysten parissa vuodesta 1991 alkaen. Tällä hetkellä Mika Gissler vastaa THL:n lisääntymistilastoista ja kansainvälisten terveystilastojen koordinaatiosta sekä edistää rekisterien käyttöä tieteellisessä tutkimuksessa.